

Quanh từ "t"

Tác Giả: Phanxipăng

Thứ Năm, 03 Tháng 11 Năm 2011 06:31

Trong từ vựng tiếng Việt hiện đại, từ tượng mang nhiều nghĩa khác nhau tùy ngữ cảnh:

1. Như từ tượng, song có ý nghĩa nhân mơn. Ví dụ (Vd): Ngay từ phút đầu.

2. Từ tượng, biểu tượng. Vd: Từ tượng nên xôi hương bồng không.

3. Tên chính - một loại tên riêng mà các nhà soạn thảo thêm cho mình bên cạnh tên chính thực và thêm vào một ý nghĩa gì đó tên chính thực với đi kèm, đi kèm tích phù hợp.
Vd: Cao Bá Quát từ Chu Thôn.

4. Từ Hán-Việt từ gốc ghi dùng chữ chừa là một từ Phạn. Vd: Tông lâm từ vi.

5. Từ dùng chữ biểu thân chữ tượng như một biểu tượng:

- Với từ tượng là do chữ tượng làm hoặc gây ra biểu tượng ý chí, sức lực, khả năng của riêng mình.
Vd: Nàng từ khâu giày.

- Chữ tượng từ tượng là khách từ chữ u số như hình tượng của hoạt động do biểu thân thực hiện. Vd: Anh y từ phê bình rất từ tượng và thành từ tượng.

Từ tượng theo nghĩa thực 5 là yếu tố quan trọng tạo thành từ tượng phan / verbe pronominal / reflexive verb hoặc từ tượng / mot automatique / automatic word. Với khả năng chuyển hóa và biến đổi từ loại một cách mềm mại, phong phú của tiếng Việt, những từ tượng kết hợp với có thể là từ tượng hoặc danh từ, tính từ, v.v., tùy trường hợp cụ thể. Vd 1: Vì nóng giận, nó chửi người chửi người. Vd 2: Trong công việc, nó bộc lộ tính từ tượng khá cao.

Bài này xin nêu vài từ tượng có yếu tố tượng mà chúng ta hoặc dễ nhận ra, hoặc chưa rõ nghĩa từ tượng nên sẽ dùng thiêu chính xác.

Hãy phân biệt loại từ tượng: từ tượng, từ sát, từ tượng, từ thiêu, từ tượng, từ tượng, từ tượng.

Khả năng tài liệu ghi: "Hai Bà Trưng gieo mình xuống sông Hát từ tượng". Còn đây là một câu trích nguyên văn từ bài tượng thu thập đăng trên báo: "Ông X đã treo cổ từ tượng bồng dây đi thiêu thiêu nhà riêng". Dùng từ tượng là sai! Sai chỗ nào?

Từ tượng / từ tượng, chữ Hán ghi tượng (bằng đao), chữ tượng ngữ pháp chữ tượng tay dùng đao cắt cắt mà chữ tượng. Trong sách Sơ ký của Từ Mã Thiên, phần Hạng Vũ biểu tượng có câu: "Nãi từ tượng nhi tượng". Đúng: "Hạng Vũ tượng bồng từ tượng cắt mà chữ tượng".

Quanh từ "t"

Tác Giả: Phanxipăng

Thứ Năm, 03 Tháng 11 Năm 2011 06:31

Nếu gieo mình xuống nước, t chìm thân vào nước mà chết, thì gọi t tr m / (b thu). Theo truyện tiếng, Hai Bà Trưng t tr m ch ch ng t v n.

Nếu ch th dùng dây t th t c hoc treo c khi n ng t th r i ch t, ph i g i t i / (b m ch). i t là cái ch t b ng cách th t c hoc treo c .

Còn t thân tìm đ ng "vân du cõi h c" b ng cách dùng l a nung đ t châu thân thì g i t thiêu / (b ho). Tham đ h i th o B tát Qu ng Đ c v pháp thiêu thân đ c Vi n Nghiên c u Ph t h c Vi t Nam t ch c ngày 29-5-2005, m t s tham lu n dùng tiêu đ có t này: B tát Thích Qu ng Đ c t thiêu c a Thích Đ c Nghi p, Nhân k ni m ngày t thiêu c a Minh Chi.

T t c hành vi v a nêu đ c g i chung t t / . T này đ ng nghĩa v i t sát / , t t n / , quyền sinh / , quyền m nh / .

H c gi Đào Duy Anh phân bi t r ch ròi ý nghĩa lo t t đang xét trong Hán-Vi t t đ i n (Quan H i Tùng Th xu t b n, Hà N i, 1936) b ng cách chua thêm ti ng Pháp:

T t / t t n / t sát: Se suicider (mình gi t mình).

T i: Se pendre (t treo c / th t c ch t).

T tr m: Se noyer (t d m mình xu ng n c mà ch t).

T v n: Se couper la gorge (t c t c mà ch t).

T ki m và t phê

T ki m là nói t t, vi t g n c m t "t ki m đ i m" hoc "t ki m th o". V y "ki m th o" mang nghĩa g c là gì?

Nhà văn kiêm nhà báo Vũ B ng ghi nh n trong t p Nói có sách (NXB Nguy n Đình V ng, Sài Gòn, 1971 - NXB Đ ng Tháp tái b n, 1996): "Ki m th o nguyên là m t ch c quan trong Hàn lâm vi n th i phong ki n, hàm tòng th t ph m (Hàn lâm ki m th o). S đ ng i ta hay nh c đ n ch ki m th o nhi u là vì t ch c hay dùng ch ki m th o, t c là ki m soát và th o lu n xem có đúng hay không, đ tìm ngu n g c nh ng khuy t đ i m hay u đ i m. T mình ki m th o l y mình, là t ki m th o; phê bình l y mình, không do ai b t bu c là t phê bình".

Tra b Hán-Vi t t đ i n do Đào Duy Anh so n năm 1931, ch th y gi i nghĩa ki m th o / là: "Ch c quan trong Hàn lâm vi n, hàm tòng th t ph m (7-2)". V y ph i ch ng ki m th o là t ghép t i n l c ki m tra + th o lu n xu t hi n v sau? Riêng t ki m đ i m, b t đ i n này ghi o và c t nghĩa: "Chú ý đ m xét l i (examiner)".

Cũng theo Nói có sách c a Vũ B ng thì t phê bình là "ch t t c a t ngã phê bình, nói t t h n n a có th dùng t t phê, t c là t mình phân tích nh ng hành đ ng và t t ng c a mình, tìm nguyên nhân và khuy t đ i m đ phát huy cái hay và kh c ph c cái x u".

Quanh từ "t"

Tác Giả: Phanxipăng

Thứ Năm, 03 Tháng 11 Năm 2011 06:31

Xét chung, từ kiếm và từ phê là cặp từ đồng nghĩa. Song trong thực tiễn sử dụng hiện nay, từ kiếm chỉ thao tác bên thân phân tích, rà soát lại mặt mạnh lẫn mặt yếu của mình, còn từ phê thì thiên về nhận khuyết điểm của đối tượng. Từ phê thường dùng trong phát ngôn. Vd: Buổi họp từ phê. Từ kiếm thường dùng trong văn tế. Vd: Việc bên từ kiếm. Hầu hết trường hợp, hai từ từ phê và từ kiếm có thể hoán đổi lẫn nhau.